

"Tecelliyat-ı Zatiye" ve "Tecelliyat-ı Ehadiyet" kavramlarını izah eder misiniz?

*Fiiller isme, isimler yedi sifata, yedi sıfat şununata, şununatta **Zat-ı Akdes'e** dayanır ve oradan kaynayıp gelirler. Haliyle bütün fiillerin, isimlerin, sıfatların ve şununatın memba ve kaynağı Allah'ın Zat-ı Akdesidir.*

Allah'ın Zat-ı Akdes'i isim ve sıfatlar gibi doğrudan tecelli etmez, ancak isim ve sıfatların aracılığı ile tecelli ederler. Dolayısı ile tecelli-i Zati doğrudan tecelli eden değil isim ve sıfatlar ile tecelli eden şeklinde anlamak gerekir.

Tecelli-i Zatta şöyle bir nükte var; Allah'ın Zat-ı Akdesi yukarıda kısaca izah ettiğimiz gibi, bütün isim ve sıfatlara delalet eden ve onları çatısı altında toplayan geniş ve kapsamlı bir isimdir. Haliyle **tecelli-i Zat** denildiği zaman bütün isim ve sıfatların tecellisi akla gelir.

İnsanın mahiyeti tecelli-i Zata ya da tecelli-i Ehadiyete mazhar olduğu için bütün isim, sıfatlar ve şununatı içine alıyor ve bunlara ayna ve makes oluyor.

Vahidiyet: Cenab-ı Hakk'ın (C.C.) umum eşyadaki birlik tecellisine denir. *Vahidiyet ancak ehadiyet ile anlaşılır.*

Allah'ın isim ve sıfatlarının iki tarzda ve iki tecelli mahalli vardır. **Birisi:** Kainatın umumu üzerinde büyük ve azametli tecelliyatıdır. **Diğeri ise:** Kainatın bir cüz'ünde ve cüz'isindeki küçük tecelliyatıdır.

Kainatın umumunda tecelli eden o isim ve sıfatlar, çok azametli ve kibriyalı olmasından, okunması ve ihata edilmesi herkese müyesser olmuyor. Onun için Allah, o kainatın umumundaki azametli ve kibriyalı olan tecelli yazısını, herkesin rahat ve kolaylıkla okuyabileceği boyutlara indiriyor.

İşte, *kainatın umumunda azamet ve kibriya ile tecelli eden isim ve sıfatlarına **vahidiyet** denir. Onun küçük bir modeli hükmünde olan cüz'ündeki tecelliyatına da **ehadiyet** denir.*

Vahidiyet: Külli ve umumi tecelliyattır. **Ehadiyet** ise, cüzi ve hususi bir tecelliyattır.

Bu hakikate, şöyle bir temsil ile bakabiliriz.

Mesela, büyük bir denizin üstüne, denizi ihata edecek kadar büyük harflerle kelime-i tevhit yazılsa, bu yazıyı okuyabilmek için, denizi kuşbakışı ihata edecek bir mevkie

çıkılmak lazımdır. Ama buna herkes tam güç yetiremeyeceği için, o yazıyı yazan zat, aynı manayı ve şekli ifade eden o yazıyı denizin damlalarına da yazıyor. Böylece her nazar sahibi o denizin umumu üstündeki yazıyı damlalar vasıtası ile okuyor. Sonra o denizin üstündeki haşmetli yazıya intikal ediyor. Yoksa, damla olmasa, o yazıyı okuması mümkün değildir.

İşte, deniz kainattır; o yazı ise Allah'ın isim ve sıfatlarının tecellisidir. Damla ve üstündeki aynı yazı ise, kainatın umumundaki o tecellilerin cüzündeki tecellisidir. Deniz, vahidiyeti; damla ise ehadiyeti temsil ediyor. Bütün nebatat veya umum çiçekler, vahidiyeti gösterir. Küçük ve tek bir çiçek ise, ehadiyeti gösterir.

Vahidiyet, azamet ve kibriyayı temsil eder; **ehadiyet ise**, cemal ve şefkati temsil eder.

Vahidiyetin hüküm sürdüğü kesret ve kainat arkasında Allah'ın Zat-ı Akdesini mülahaza etmek, yani fikir ile görmek çok zordur. Bu yüzden Allah'ı mülahaza etmek ve akılları kesrette boğdurmamak için **ehadiyete** ve cüzde tecelliye ihtiyaç vardır.